

C. 151.

5.

DE
GRATA NEGLIGENTIA
ORATIONIS
PROLVSIO SCHOLASTICA
ORATIVNCVLIS III
IN
SCHOLA THOMANA
A. D. III. MAIL. A. C. CIO IDCC XXXXIII
RECITANDIS
PRAEMISSA
A
IO. AVG. ERNESTI
RECTORE

DE
GRATA NEGLIGENTIA
ORATIONIS
PROFVSIO SCHOASTICA
ORATIVNCVLIS III
IN
SCHOLA THOMANA
A. D. MDCCLXXXIII
RECTANDIS
PRAEMISSA
A
IO. AVG. ERNESTI
RECTORI

uae res sunt, quibus recte eleganterque dicendi facultas maxime comparatur, frequentia scribendi et diligentia: sed quarum altera alterius auxilio valde indiget. Nam saepe multumque scribendi studium, si a cura seiunctum est, celeritatem illud quidem affert, sed, quae garrulitas potius, quam eloquentia dicatur. Diligentia autem, sine perpetuitate et constantia exercitationis, etsi acuit iudicandi vim, et orationi vitia detrahit, atque elegantiam addit, tamen, neque iustas vires facere, neque difficultatem scribendi ac tarditatem tollere potest, rem tironi molestam, viro autem etiam indignam. Sed haec cura scribendi et religio in duabus cernitur, in sententiarum ac verborum delectu et collatione. Ac sententiis quidem cum maxime oratio contineatur, nulla videtur iusta maior esse, in iis deligendis, cura, si rhetorum praeceptis percipiendis, iudicioque, veterum latinorum et graecorum scriptorum assidua lectione, subigendo, quid in iis sequendum fugiendumue sit, satis cognoris, videasque, ne nimia religione supra modum oratio attenuetur, neque, dum vitiosum sanguinem detrahare curas, bonum simul ducas, et exsanguis corpus ac macilentum efficias. In delectu autem verborum, in quo summa eloquentia, quoad verbis constat, inesse recte putatur, quis aliquid nimium esse posse

IV

credat? Collocationem denique verborum et simplicium et
 coniunctorum, ex qua laeuitas quaedam et harmonia nume-
 rusque efficitur, ita desiderant aures nostrae, ab ipsa natura
 ad eius sensum eruditae, vt orationem crebro hiantem, vagam
 minusque apte conclusam vehementer abhorrere videantur.
 Sed est tamen in his etiam generibus quaedam negligentia,
 non modo, quia fastidio medetur, quo, in rebus curatius ex-
 quisitiusque elaboratis, facile adhaerescimus, probanda, sed
 etiam, quod diligentiae quandam interdum speciem habet, iu-
 cunda. Fit enim hoc, siue natura, siue errore quodam, vt in
 rebus, siue pulchritudine et arte, siue copia praestantibus, si
 quid subneglectum videatur, eo non minus prope, quam
 quod perfectum est, delectemur: in quo autem vbique exqui-
 sitior quaedam absolutio curaque emineat, id etiam suboffendat.
 Natura quidem hoc sollerter sic est machinata, vt perfectionem
 operum suorum quadam negligentiae veluti umbra occultaret,
 quasdam etiam partes prope desitueret, et non satis elabora-
 tas velut abiiceret, tanquam efficacius opera sua per hanc mo-
 destiam commendatura. In magnis diuitiis aliquid negligi
 volumus, et, siue paupertatis, siue avaritae, quae ipsa quoque
 paupertas est, indicium habetur, ad omnia intentum esse, ni-
 hil omnino negligere. In feminae autem ornatu, si qua pars
 paullulum negligenter exculta est, veluti studio quaesitum
 placet. Adeo denique volumus, aliquid, in omnibus rebus,
 quae arte continentur, negligi, vt diligentia etiam minuta
 videatur. *Μηροπραγής η ἀκριβεία*, inquit Demetrius, non con-
 temnendus auctor. Hoc secuti summi quique Poetae, Orato-
 res et Historici, in sententiarum conformatione, verborum de-
 lectu ac compositione, interdum et paullo negligentiores vide-
 ri voluerunt, et, si quid sibi minus curiose dictum et colloca-
 tum excidisse per scribendi calorem, dum de rebus magis
 quam de verbis cogitant, viderunt, id relinquere maluerunt,
 quam ad subtiliorem rationem exactum tollere. Neque enim
 existi-

existimari debet, ea, quae nos, in ipsorum libris negligentius scripta esse, facile videmus, ea ipsos neque vidisse, neque emendatius accuratiusque scribere potuisse, qui, si non ingenio et doctrina, linguae tamen scientia longe nobis superiores fuerunt. Principes graeci ingenii atque linguae Homerus, Plato, Demosthenes, recte putantur. Sed iidem illi ἰσῆθεοι, vt Longinus vocat, scriptores, τῆς ἐν ἅπασιν ἀκριβοῦς ὑπερεφρόνησαν, summam in rebus omnibus diligentiam neglexerunt. Latinae autem eloquentiae poeseosque parentes, Cicero et Virgilius, multa posuerunt: quae vitiosa et parum accurata videri possunt: securi scilicet paruorum obseruationum, cum magnas tenerent. Omnino mihi videor, graecis latinisque scriptoribus legendis, inter seque comparandis, animaduertisse, vt quisque a vita vmbatica et scholastica longius abfuerit, ita frequentiore illis negligentiae peccatis, minusque religiosum in paruis rebus fuisse. Cuius rei, praeter Ifoeratem et Demosthenem, etiam Xenophon et Aeschines documenta praebent. Vterque e Socratis schola fuit, sed non eodem vterque vitae genere. Nam Xenophon quidem plurimum in republica pace belloque administranda versatus est: Aeschines autem in schola vitam, philosophia docenda, consumpsit. Iam, quod ad Aeschinem attinet, habet ille quidem non pauca ex illo genere, quod etiam Clericus vidit: sed adeo plura Xenophon, vt ei Aeschinem diligentiae nomine praeferat Hermogenes: ἐπιμελής δὲ, inquit, ὡς ἐν ἀφελείᾳ, σφάδρα, καὶ μᾶλλον γὰρ ἢ Ξενοφῶν. Thucydides autem, non maior in historia scribenda, quam in rebus gerendis, quam multa ex eo genere habeat, facile quisque legendo obseruabit, et idoneus auctor esse Dionysius potest. Quid? Rhetorum et Criticorum veterum quisque, vt exquisitius de arte dicendi disputauit, non eo magis illam negligentiam, in scriptoribus diiudicandis, siue laudauit, siue desiderauit, iis autem, qui ad bene scribendi laudem adspirant, commendauit? Cicero qui-

VI

dem hiatum, qui vocalium concursu, et negligenda verborum coagmentatione, fit, molle quiddam habere dicit, et quod indicet non ingrati negligentiam hominis, de re magis, quam de verbis, laborantis. Dionysius autem, vti Lyfiacam dictionem mirifice probat, quod in ea quaedam modesta diligentia et curiosa negligentia reperiatur, ita in Isocrate contra Isaeoque reprehendit λέξιν τεχνικωτέραν καὶ ἀκριβοσετέραν τῆς λυσις, τὴν δὲ σύνθεσιν περιεργωτέραν. Hermogenes porro, in eodem Isocrate, sibi displicere ostendit τὸ ἐπιμελείας περιττεύειν. Plinius denique, qui de recto sanoque sui saeculi oratore dicebat, eum nihil peccare, quam quod nihil peccaret, quid aliud indicavit, quam in bona oratione, quae a pectore calido et generoso proficiscatur, etiam indiligentiae peccato locum esse: quod si omne ablit, artis quaesitae opinionem existere, quae multo facilius taedium moueat, quam bonae naturae peccata, per negligentiam orta. Et cum hoc Criticorum iudicio omnis aetas, quo incorruptius iudicavit, eo magis consensit. Nihil peccavit negligentia, Longino iudice, Apollonius Rhodius. Quis autem fuit vnquam, qui ei non longe praeferendum Homerum, minime ἀναμάτητον, putarit. Curiosior in scribendo Aeschines fuit Xenophonte. Et tamen non Aeschines, sed Xenophon, Atticae Musae nomen tulit: neque Aeschinis, sed Xenophontis Dialogis, a scribenda per Dialogos philosophia, deterritus est Aristoteles, quorum elegantiam suavitatemque se affecurum desperabat. Quae cum ita sint, illud non difficulter intelligitur, si quis quid eiusmodi in scriptore, caeteris rebus probabili et elegante, reperiat, cum Longino, acerrimo orationis iudice et, vt ipse dicit, ἤμισα τοῖς πταίσμασιν ἀρτιστομένω, εὐμάτημα ἐκείσιν potius, quam παράματι δι' ἀμέλειαν appellare, et non modo venia, sed etiam laude dignum putare debere, neque talia aut temere reprehendere, aut etiam emendare velle, veluti diligentius scribere coacturum. Sed hic molesti sunt primum ii, qui parum in scriptoribus graecis et latinis

latinis cum intelligentia legendis versati, sed ieiunis quibusdam et vulgaribus Dialecticorum praeceptiunculis imbuti, omnes artes ac disciplinas Dialectico supercilio suo se sustinere putant. Hi enim, si quod epitheton aut attributum non satis aptum, si quae redundantia, aut non satis sibi respondentia, iudicant, si quam sententiam non satis dictatis suis consentientem, ad contemptum statim rem trahunt, aut adeo, corrigendis, addendis detrahendisue verbis quibusdam, consulere sententiae subtilitati et scriptorum diligentiae instituunt. Aliud genus est eorum, qui, cum vulgares grammaticas leges, et, de commutanda oratione, collocandisque verbis, praeceptiunculas audierunt, magnos se statim Platones et Cicerones putant, neque solum iudicandi de omnibus scriptoribus, antiquis pariter atque recentioribus, sed etiam corrigendi eos, hoc est, ut Seneca de huiusmodi hominibus ait, delendi ac corrumpendi, audaciam sibi in ventrem sumunt, impudentiam pro sapientia obtrudere aliis conantes. Atque ego non ignoro, magnos etiam homines inprimisque doctos in eo genere interdum lapsos esse. Sed aliter catuli olent, ut ille ait, aliter fues: utque tales venia fortasse digni, sic indocti illi omnibus modis sunt coercendi. Adolescentes autem, qui ad veram eloquentiam contendunt, aut aliquando recte et cum laude, in auctoribus graecis et latinis interpretandis emendandisque, versari cupiunt, in tempore sunt monendi, ut ab illa sibi temeritate, quae quotidie magis inualescit, sibi etiam atque etiam caueant, ne, dum acutos se cupiunt probare, risum doctis debeant. Itaque hanc sibi inprimis legem scriptam putent, ne iudicare de huiusmodi locis, aut ea emendare audeant, quam multorum annorum assidua lectione in iustam scriptorum veterum consuetudinem venerint, et non modo cuiusque scriptoris ingenium dicendique formam penitus cognouerint, sed etiam, cum singularum, tum diuersarum aetatum auctores inter se diligenter comparauerint, manuscriptosque et editos e manu-

VIII

nuscriptis libros consulerint: quae est vna recta in hac re
 versandi ratio. Sed vt eo minus mirum iis accidat, si quid ex
 eo, de quo agimus, genere, inuenerint, age exempla ex anti-
 quis scriptoribus proponemus, quae eorum vel admirationi,
 vel temeritati mederi possint: quibus similia, si velint attende-
 re, facile reperiant.

Lex est recte scribendi, vt a repetitionibus inanibus ab-
 sineatur: eiusque obseruantissimus bonus quisque scriptor
 fuit. Sed tamen haud facile quenquam, etiam ex optimis, re-
 perias, qui eam nunquam neglexerit. Thucydides in illustri
 loco de pestilentia Atheniensi II, 49. init. dicit, τὸ μὲν ἔτος,
 ὡς ὁμολογεῖτο, ἐν πάντων μάλιστα δὴ ἐκείνο ἀνοσον ἐς τὰς ἄλλας
 ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· εἰ δὲ τις καὶ πρόειραμὲν τι, ἐς τῆτο πάντα ἀπεκ-
 ρίθη. Post, forma morbi explicata, idem repetit: καὶ ἄλλο πα-
 ρελύπε κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐδὲν τῶν ἐιωθότων· ὁ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς
 τῆτο ἐτελεύτα. Et eius generis plura sunt apud eum, et pa-
 trem historiae Herodotum. Idem commisit accuratus, si quis-
 quam, scriptor Liuius. Nam XXXII, 21. Aristaenum in eadem
 tione dicentem inducit primo: *Nolite, quia vltro Romani pe-
 tunt amicitiam, id, quod optandum vobis ac summa ope peten-
 dum erat, fastidire.* Deinde, paucis interiectis: *Nolite, si
 quod omnibus votis petendum erat, vltro offertur, fastidire.*
 Porro c. 22. *Dymaei ac Megalopolitani, et quidam Argiuo-
 rum, prius, quam decretum fieret, consurrexerunt, ac relique-
 runt concilium, neque mirante vlllo, neque improbante. Vix
 septem versibus interiectis: ob haec concilio excesserunt, venia-
 que iis huius secessionis fuit, etc.* Alia lex est, vt anteceden-
 tia sententiarum et consequentia sibi accurate respondeant.
 Hanc quoque persaepe migrari cernas. Vt non memorem
 ἀνακόλθεα et ἀνανταπόδοτα, quae passim ab interpretibus scri-
 ptorum veterum obseruata reperiuntur: quale illud videtur
 Xenophontis, in Memorab. Socr. III, 1, 4^p. Dixerat, qui ci-
 tharam pulsare, vel sanare morbos didicerit, etsi neque pulset
 citha-

citharam, neque aegrotos curet, tamen citharistam, vel medicum esse. Sic, qui imperare exercitui didicerit, imperatorem esse, etsi non praesit exercitui. Contrarium deinde rei propositae addit. ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος, εἰδὲ στρατηγός, εἰδὲ ἰατρός ἐστὶ, omisso citharista, quo adiecto accuratior, oratio foret. Sic Maximus Tyrius Diss. X. in asserenda contra Epicureos providentia diuina, cum dixisset, omnem nauem a gubernatore, exercitum ab Imperatore, ciuitatem a legislatore regi, subiicit: ὑπὲρ δὲ θραυῆ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης καὶ τῶν ἄλλων μερῶν, τίς, ἢ Ἐπίκουρος, βεβλήσεται; τίς κυβερνήτης; τίς στρατηγός; τίς νομοθέτης; τίς γεωργός; τίς οἰκονόμος; Non dubitandum est, quin id parum accurate factum sit. Sed propterea non necesse erat, omnibus MSS. Codd. in lectione vulgata consentientibus, et tot exemplis similis negligentiae apud alios scriptores occurrentibus, hunc locum ita refingi nuper a Marklando V. C. in prima comparationis parte additis de coniectura verbis: καὶ περὶ γῆς γεωργός, καὶ περὶ ὅκως οἰκονόμος, vt consequentia antecedentibus plane responderent. Aristoteles Rhet. III, 5. recte praecipit de emendata scribendi ratione, vt coniunctiones membrorum sibi responderent. Id autem interdum negligi, adeo non in vitio est, vt etiam auctorem huius negligentiae Demetrium habeamus. Χρῆ δὲ, inquit, de Elocut. §. 53. καὶ τὸς συνδέσμοις μὴ μάλα ἀνταποδίδουσαι ἀκριβῶς, ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πῶς χρῆσθαι: in quo ille Antiphonteo exemplo vtitur.

Iam, vt ad verba veniamus, innumerabilia negligentiae et genera et exempla proferre possemus. Nam quoties non optimi quique scriptores, imprimisque Thucydides, notante etiam Dionysio, Xenophon, et, e latinis, Liuius et Cicero, ab vno genere, modo, gradu, numero, etiam casu et tempore, ad aliud transfiliunt, quae tamen ex accurata dicendi formula consentire inter se debebant, vt praecipit in Oratore Cicero, ipse interdum legis a se rogatae gratiam sibi faciens. Quorum negligentiae generum si vellemus exempla, quot possemus,

X

commemorare, finem vix reperiremus. Sed ea sunt inprimis eiusmodi, vt, quia probabilem explicationem habere possunt, etiam quaesita, et propterea magis grata, quam diligentior et legitima ratio, videantur. Parem gratiam habet, ac prope dicam maiorem, illud, cum commutatio verborum negligitur sic, vt aliqua causa eius negligentiae afferri possit, quae nec leuior ea videatur, propter quam commutata ratio placet, nec tam facile, vt illa, in oculos incurrat. Iuuat exemplum vnum et item alterum proferre, si forte ineptos quosdam commutatae orationis praecones hoc helleboro sanare possimus. Homeri in Odyss. τ'. 204. f. hi sunt versus

Τῆς δ' αἶψ' ἀνεύσης ῥέε δάκρυα, ΤΗΚΕΤΟ δὲ χράς.
ὡς δὲ χιών ΚΑΤΑΤΗΚΕΤ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσι,
ἦν τ' εὐρος ΚΑΤΕΤΗΞΕΝ, ἔπην Ζεῦρος καταχεύει,
ΤΗΚΟΜΕΝΗΣ δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθει ῥέοντες·
ὡς τῆς ΤΗΚΕΤΟ κατὰ παρῆνα δακρυχέυσης.

Ecce idem verbum quinque versibus toties adhibetur ab eo, cuius copiam et varietatem omnis aetas est admirata. Habet fane res negligentiae speciem, iniucundae, si repetitionem eorundem sonorum, fatigantium prope aurem, spectes. In omni enim re varietas plurimum delectat, et ea ipsa est, quae commutationem orationis commendat. Sed si intelligas, quid interior quaedam cura sub huius negligentiae inuolucro abdidit, plus ea, quam varietate, capiare. Itaque etiam hic locus semper mirifice a doctis Criticis est laudatus. Nempe cum verbum illud, quo vsus est Homerus, sit iis rebus, de quibus dicit, omnium aptissimum, inanis et intempestiua varietas fuisset, si diuersis verbis vsus esset, vt scite monuit Hermodenes *Method. c. 4.* Eodem modo Cicero in vna epistola *ad Diu. XL16. epistolam reddere* paucis verbulis ter dixit, specie negligenter, re eleganter. *Mil. 13. insidias factas esse constat, et id est, quod senatus contra rem. factum iudicauit: ab viro factae.*

factae sint, incertum est, de hoc igitur latum est, ut quaerere-
 tur. Caesar V. 50. eiusdem periodi bina membra verbo iubet
 concludit. Liuius XXX, 33. in vna eademque comprehensione
 posuit: elephantos *instruxit*, et subsidiariam aciem *instruxit*.
 Libro autem II, 32. *ter est*, cum infinitiuo *esse*, duobus versicu-
 lis scripsit: denique IV, 3. eodem versiculo: spes --- si di-
 gnus *summo honore*, adipiscendi *summi honoris*.

Tertia est collocatio verborum, in qua grata negligentia, au-
 ctore Cicerone, reperitur. Age ergo huius quoque exempla
 quaedam e Cicerone et Liuii proferemus. ad Diu. XII, 2. qui,
 quia, quae *de rep. bene senserint, libere locuti sunt, tuto in senatum*
venire non possunt. Hic Graeuus offensus omisit tertium *quae*,
 quod tamen sententia requirit. Eodem modo dixit Cicero
 pr. Quint. II. *et is qui, quia, quod nunquam debitum est etc.* Nat.
 D. I, 20. qui, quia, quemadmodum *natura etc.* Offic. I, 20.
fortis animus et magnus duabus rebus cernitur. ibid. 61. plenio-
 re ore. Diu. I, 43. *Visus est in somnis amicae amictus esse*
amiculo. Talia perquam multa sunt apud Ciceronem: plu-
 ra etiam apud Liuium. Multa iam congeffit ad XXXI, 22. Gron-
 nouius, admonens lectores, ne, in historicis, (quidni scriptori-
 bus antiquis?) emendandis, aurium iudicium sequantur. Ex
 iis haec sunt: *quam per pauorem amiserant patriae, profe-*
ctae postea a Veis: bona, quae publicari poterant, pigneran-
da poenae praebent: priusquam consules praetoresque in pro-
uincias profiscerentur, prodigia per pontifices procurari pla-
cuit. Hic Gronouius subiicit: Haec meditatatus esse quidem et
 scripsisse Liuius, sed legi audiuisse non videtur. Non repu-
 gnem: sed mihi tamen magis placet Seruius ad Virgiliti verba
Aen. II. 109. hic aliud maius miseris multoque tremendum ob-
icitur magis etc. *Frequentauit M,* inquit, *ut, et sale saxa so-*
naabant: et: casus Cassandra canebat. Addere poterat ex illo ipso
libro v. 201. sorte sacerdos solemnis taurum etc. *Nam apud*
veteres a similibus incipere vitiosum non erat. Idem fere pro-
 nunciat

XII

nunciat Vauassor *Antibarb. p. 511. 567. 571. ed. Lips.* Nam Liuium Ciceronemque ista non aequè ac nos sensisse, aut, si ferenda non essent, ab amicis, hunc quidem ab Attico et Tirone, quos scriptorum suorum canonas vocat, monitos non fuisse, vix mihi probari potest. Negligentiam habere videbant, sed eam non ingratham fore credebant.

Possimus multa alia ex omnibus, quae posuimus, generibus, aliisque insuper, commemorare, sed tempore et spatio excludimur. Quare faciemus illud potius, cuius causa haec scriptio suscepta est. Tres ex alumnis nostris huic scholae, proximo Die Veneris, Vale dicere, et gratias pro beneficiis agere constituerunt. Sunt autem hi:

GOTTLIEB CHRISTIANVS ALBRECHT
Bornensis

BENIAMIN GODOFREDVS FLECKEISEN
Doebelenfis

CHRISTIANVS GOTTL. STEYER Bornensis

Dicent simul *de virtute, a natura, doctrina, Deoue veniat?* Huius suae pietatis gratique animi testes quam plurimos habere cupiunt. Itaque per me demisse rogant PATRONOS FAVTORESque scholae atque suos, vt adesse, operamque sibi dicentibus dare velint. Ego autem pro me quoque polliceor, quicumque his precibus permoti ad eos audiendos venerint, eos mihi beneficium tributuros esse. Scr. prid. Kal. Mai.

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

Fc 1285

Vol 18

ULB Halle 3
004 966 066

Sb.

nr.

5.

DE
GRATA NEGLIGENTIA
ORATIONIS
PROLVSIO SCHOLASTICA
ORATIVNCVLIS III
IN
SCHOLA THOMANA
A. D. III. MAIL A. C. CIO IOCC XXXXIII
RECITANDIS
PRAEMISSA
A
IO. AVG. ERNESTI
RECTORE